

Standardizarea în domeniul Biblioteconomiei, Informării și Documentării: avantaje, probleme și perspective

Elena BORDIAN,
Biblioteca Republicană Tehnico-
Științifică a Institutului de Economie,
Finanțe și Statistică

Abstract:

Articolul reflectă activitatea de standardizare în domeniul informare și documentare, organizațiile și tipurile de documente care reglementează activitatea de standardizare la nivel mondial și național, norme și prevederi pentru procese, produse și servicii în domeniu. Este prezentată structura Comitetului Tehnic nr.1 Biblioteconomie. Informare. Documentare și obiectivele principale pentru activitatea de standardizare în domeniul biblioteconomic, impactul standardelor în funcționarea eficientă a bibliotecilor, adaptarea la cerințele actuale de dezvoltare și modernizare a serviciilor și produselor informaționale oferite utilizatorilor.

Cuvinte-cheie: Standard; Comitetul Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”.

Abstract:

The article reflects standardization work in the field of information and documentation; organizations and types of documents regulating the standardization activity at the global and national level; standards and regulations for processes, products and services in the field. The structure of the Technical Committee No.1 in Library Science, Information and Documentation is presented, as well as the main objectives for standardization work in the field of librarianship, impact of standards on the effective functioning of the libraries, their adaptation to actual requirements of development and upgrading of information products and services offered to users.

Keywords: Standard; Technical Committee No.1 in Library Science, Information and Documentation.

Sistemul de informare și documentare operează cu termeni, norme, prescripții și prevederi standardizate la nivel internațional și național pentru procese, produse și servicii în activitatea biblioteconomică. Standardizarea în sine este o cale ideală de dezvoltare și modernizare a societății în cazul în care standardele sunt percepute ca elemente strategice pentru cei ce le folosesc, dacă sunt adaptate cerințelor pieței. Comisia Europeană definește această activitate prin două caracteristici esențiale:

- cooperare voluntară între industrie, consumatori, autorități publice și alți factori interesați;
- orientarea pieței spre competitivitate. Standardizarea constituie o activitate

specifică prin care se elaborează norme, ansambluri de norme, prescripții sau prevederi pentru produse, procese sau servicii. Ea include difuzarea și aplicarea standardelor în diverse domenii și este utilizată în contextul unei normalități în care exigențele explicite și implicite sunt transformate în parametri măsurabili, criterii etalonate de orientare în viața cotidiană.

Activitatea de standardizare se realizează prin documente tehnice denumite **standarde**, fundamentate științific pe rezultatele cercetărilor și tehnologiilor, sintetizând o experiență colectivă. Standardele au ca obiect de interes produse, procese și servicii și includ:

- norme, sau ansambluri de norme, ce stabilesc definiții, terminologii, unități de măsură;

- condiții de calitate, condiții de execuție, caracteristici, metode de încercare și aplicare ale unui produs, proces sau serviciu;
- prescripții obligatorii sau cu caracter de recomandare.

Acestea utilizează și realizează un limbaj tehnic comun și pot fi valabile pe teritoriul unei țări, zone geografice sau pe plan internațional. Pot fi aplicate atât într-un domeniu specific de activitate umană, cât și în domenii cu o răspândire mai largă. De exemplu, ISO 9001:2000, Managementul calității se adresează atât sectorului public, cât și sectorului privat.

În Directivele ISO/CEI Partea 2:2001, standardul este definit ca un document, stabilit prin consens și aprobat de un organism recunoscut, care furnizează, pentru utilizări comune și repetate, reguli, linii directoare sau caracteristici pentru activități sau rezultatele lor, în scopul obținerii unui grad optim de ordine într-un context dat.

Standardele variază în dependență de caracter, subiect sau volum. Aceste documente includ mai multe discipline: de la aspectele tehnice, economice și sociale ale activității umane până la toate disciplinele de bază, cum ar fi limbajul, matematica, fizica etc. Standardele sunt:

- **coerente și consecvente:** elaborate de către comitetele tehnice, coordonate de către un organism specializat și asigură depășirea barierelor dintre diverse domenii de activitate și politici comerciale;

- **rezultatul participativ:** reflectă rezultatele activității desfășurate în comun, ce implică toate părțile competente și sunt validate prin consens, pentru a reprezenta toate interesele relevante: producători, utilizatori, consumatori, autorități, laboratoare etc.;

- **proces active:** bazate pe experien-

ța reală și conduc la rezultate materiale în practică (produse – atât bunurile, cât și serviciile, metodele de încercare, etc.);

- **actualizate:** revizuite periodic sau, după cum dictează circumstanțele, pentru a le asigura actualitatea, evoluează împreună cu progresul social și tehnologic;

- **referințe** în contracte comerciale și în instanță în cazul unei dispute;

- **recunoscute național sau internațional:** documente recunoscute ca valabile la nivel național, regional sau internațional, după caz;

- **disponibile pentru oricine:** pot fi consultate și achiziționate fără restricție.

Din punct de vedere al aplicabilității standardele sunt documente tehnice **voluntare** (din 01.01.2007, conform modificărilor din legislație) cu caracter informativ, de recomandare. Dar procedurile de elaborare le asigură legitimitate democratică – în special prin implicarea tuturor factorilor interesați relevanți (la care există voința de aplicare) în procesul de elaborare a lor. Utilizarea unui standard poate fi **obligatorie** când:

- organizația a luat decizia să respecte anumite standarde corespunzătoare domeniului său de activitate și, ca urmare, a declarat utilizarea lor;

- atunci standardul devine un instrument obligatoriu pentru acea organizație;

- sunt menționate într-un contract (privat), într-o reglementare (lege publică);

- ca bază tehnică într-un proces (ca dovadă).

1. <http://www.bibliotecadigitala.ase.ro??>

Activitatea de standardizare este atributul organizațiilor și organismelor de standardizare și, în mod formal, este structurată pe mai multe niveluri: Organizații de standardizare internaționale, Organizații de standardizare europene și regionale, organisme naționale de standardizare.

Fig.1 Organizații de standardizare

Tendința de armonizare a standardelor naționale cu cele internaționale (europene) s-a conturat încă din anii '90, prin adărea și cooperarea cu mai multe organisme de standardizare din diferite țări. Republica Moldova a devenit membru corespondent al **Organizației Internaționale de Standardizare** în anul 1995. ISO este o organizație internațională, non-guvernamentală, instituită la 14 octombrie 1947, care a pus bazele cooperării internaționale în activitățile de standardizare. Printre obiectivele standardelor ISO sunt: asigurarea calității, securității ecologice, siguranței economiei, fiabilității, compatibilității, interoperabilității, eficienței, eficacității, precum și a altor caracteristici esențiale; de asemenea, standardele ISO facilitează comerțul și accelerează transferul tehnologic. Actualmente ISO oferă peste 100 de standarde în domeniul informare și documentare.

Comisia Electrotehnică Internațională (IEC) - Republica Moldova devine membru asociat al IEC la 27 ianuarie 2012, prin intermediul Comitetului Electrotehnic Moldovean (CEM), obținând astfel acces deplin la documentele de lucru. Țara noastră a devenit membru al **Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (ITU)** în anul 1992 prin intermediul Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor.

Organizațiile europene de standardizare fac parte din nivelul regional al structurii organizaționale (fig.1). **Comitetul European de Standardizare (CEN)** are misiunea de a susține economia europeană în cadrul comerțului global, pentru bunăstarea cetățenilor europeni, concomitent cu protejarea mediului înconjurător. Din luna ianuarie 2009, Republica Moldova a obținut statutul de membru afiliat al CEN.

Comitetul European de Standardizare în Electrotehnică (CENELEC) reprezintă o platformă pentru experții care elaborează standarde europene în domeniul electrotehnic, pentru a facilita comerțul între state prin înlăturarea barierelor tehnice, favorizarea creării unor noi piețe, precum și a reduce costurile cu scopul de a dezvolta Piața Europeană. Republica Moldova a devenit membru afiliat al CENELEC la

04.04.2014.

Institutul European de Standardizare în Telecomunicații (ETSI) are scopul de a elabora și menține standardele tehnice inovative și de calitate în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor prin utilizarea metodologiilor și proceselor moderne. Republica Moldova este membru observator al ETSI din anul 2014.

Standardizarea interstatală (regională) se efectuează în cadrul Sistemului de standardizare interstatală, ai cărui membri sunt organismele naționale de standardizare ale statelor CSI. Republica Moldova este membru cu drepturi depline al **Consiliului Euro-Asiatic de Standardizare, Metrologie și Certificare (EASC)** și al **Asociației Interregionale de Standardizare (IRSA)**. În iunie 2013 Institutul Național de Standardizare a semnat un nou Acord de parteneriat în domeniul standardizării cu **Asociația de Standardizare din România (ASRO)**, prin care a obținut anumite beneficii, cum ar fi:

- adoptarea standardelor române în calitate de standarde moldovene;
- implicarea specialiștilor INS și a experților din economia RM în lucrările comitetelor tehnice de standardizare ale ASRO;
- desfășurarea de instruire și stagii de pregătire profesională;
- cooperarea între experții ASRO și cei ai INS în proiectele derulate cu finanțare din partea donatorilor străini sau din alte surse, alte activități.

Infrastructura națională de standardizare în Republica Moldova este formată din: Organul central de specialitate al administrației publice centrale, responsabil de infrastructura calității; **Organismul național de standardizare** (Institutul Național de Standardizare) și comitetele tehnice de standardizare. Activitatea de standardizare se reglementează prin coduri de bună practică, aprobate de organismul național de standardizare, precum și prin acte normative aprobate de organul central de specialitate al administrației publice, responsabil de infrastructura calității.

Cadrul legal al activității de standardizare este prevăzut în Legea cu privire la

standardizare nr. 590 din 22.09.1995 cu modificările ulterioare, Hotărârea Guvernului privind unele măsuri de reformare a sistemului infrastructurii calității nr. 996 din 27.12.2012, actualizate de către INS în 2014.

Activitatea de standardizare în RM este efectuată de către **Institutul Național de Standardizare**, care stabilește principiile și metodologia standardizării naționale, gestionează Fondul național de documente normative în domeniul standardizării, organizează activități de armonizare a standardelor naționale cu standardele internaționale și cele europene, coordonează activitatea comitetelor tehnice de standardizare.

Un impact direct asupra activității de standardizare națională a avut Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, semnat la Bruxelles la 27 iunie 2014. Acest Acord prevede o serie de obligațiuni, pe care țara noastră s-a angajat să le implementeze, prin intermediul INS:

1. să preia toate standardele europene;
2. să anuleze toate standardele naționale conflictuale;
3. să retragă practicile interne inconsistente cu cele europene;
4. să se abțină de la modificarea legislației și a practicilor interne, doar în scopul alinierii cu cele comunitare (păstrarea status quo).

Procesul de adoptare a standardelor europene prevede îndeplinirea a două condiții obligatorii: prima - preluarea standardelor europene implică în mod automat retragerea standardelor contradictorii; a doua constă în faptul că îndeplinirea condițiilor pentru obținerea statutului de membru cu drepturi depline în organismele europene de standardizare, presupune preluarea a circa 80% din standardele europene. În aceste condiții, standardele europene vor fi preluate în mod progresiv în calitate de standarde naționale. Din aceste considerente, procedurii de anulare sunt supuse GOST-urile adoptate ca standarde naționale, precum și standardele naționale originale, elaborate în Republica Moldova, dacă acestea vor fi identificate drept contradictorii cu standardele europene. Chiar dacă vor fi anulate, GOST-urile pot fi utilizate în contractele

private dintre producătorii și exportatorii moldoveni și, respectiv, importatorii din țările CSI. De exemplu, *ГОСТ 7.11-2004 Система стандартов по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращения слов и словосочетаний на иностранных и европейских языках*, a fost anulat, fiind considerat standard conflictual pe măsura adoptării standardelor europene în acest domeniu. Dar acest document nu este interzis pentru utilizare la necesitate.

Comitetele tehnice de standardizare sunt organisme create în diverse domenii ale economiei naționale. Acestea reprezintă entități de lucru ale organismului național de standardizare, fără personalitate juridică, create benevol, la propunerea, în suportul și pentru beneficiul părților interesate, pentru a realiza lucrări de standardizare la nivel național. Comitetele tehnice naționale de standardizare sunt aliniate la comitetele tehnice de standardizare ale organizațiilor internaționale și/sau europene de standardizare. De exemplu, Comitete tehnice în domeniul Informării și Documentării la ISO - CT 46, în România - CT 229, în Ucraina - CT 144, în Rusia - CT 191, în Bulgaria - CT 16, în RM - CT1.

Componenta și atribuțiile comitetelor tehnice de standardizare, modul de constituire, de înregistrare și de funcționare a acestora se stabilesc de către organismul național de standardizare. La stabilirea componenței comitetului tehnic se urmărește prezența echilibrată a părților interesate, după caz: producători, beneficiari, instituții de cercetare-dezvoltare, de proiectare, de învățământ, asociații sau organizații profesionale, autorități de supraveghere a pieței, consumatori, precum și reprezentarea autorităților de reglementare. Comitetele tehnice sunt formate din grupuri de specialiști, care reprezintă factorii interesați în procesul de elaborare a standardelor, pe diferite domenii de activitate, coordonați de un reprezentant al organismului național de standardizare, în cazul RM - de Institutul Național de Standardizare.

Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice de standardizare sunt stabilite în codul de bună practică în domeniul

standardizării CBP 1-2:2014 „Principiile și metodologia standardizării. Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice de standardizare” publicat pe pagina web a INS (www.standard.md).

Comitetul Tehnic nr.1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”(CT nr.1) asigură examinarea, elaborarea și punerea în aplicare a standardelor în domeniul biblioteconomic. Comitetul a fost creat la 14 octombrie 1992, la inițiativa Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, urmare a demersurilor către Departamentul „Moldova – Standard”, în componența acestuia fiind invitați reprezentanți ai centrelor biblioteconomice și bibliotecilor mari din țară. Printre inițiatorii și primii diriguitori ai acestui organism menționăm biblioteconomiștii: Ludmila Corghenci, Tatiana Ischimji, Vera Osoianu.

Mai mult de două decenii în calitate de președinte al CT nr.1 a fost Iulia Tătărescu, șef departament Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM, care a depus efort și cunoștințe pentru ca acest comitet să fie viabil și util comunității bibliotecare. În prezent, în componența CT nr.1 sunt 14 membri, reprezentanți permanenți ai următoarelor instituții: Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a AȘM, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM, Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova, Camera Națională a Cărții, Facultatea „Jurnalism și Științe ale Comunicării” a USM, Centrul Național de Informare și Reabilitare al Societății Orbilor, Institutul Național de Standardizare.

Modificările în componența CT nr. 1 se înaintează de către președinte și se aprobă prin hotărârea organismului național de standardizare. Conform Codului de bună practică membrii obțin dreptul de vot din momentul emiterii hotărârii organismului național de standardizare cu privire la

aprobarea componenței comitetului tehnic și/sau modificarea acestuia.

Membrii CT nr.1 au dreptul:

- să solicite toate informațiile referitoare la activitatea comitetului tehnic;
- să primească pentru examinare proiectele de standarde, care sunt în discuție;
- să înainteze propuneri privind elaborarea de standarde noi sau revizuirea standardelor existente;
- să propună candidatura președintelui comitetului tehnic.

Obligațiunile membrilor CT nr.1 țin de:

- participarea regulată la ședințele de lucru;
- examinarea proiectelor de standard cu avizul și opinia sa în termenii stabiliți;
- prezentarea și susținerea poziției instituției pe care o reprezintă, în rezultatul consultării cu specialiștii acesteia;
- identificarea și informarea comitetului tehnic asupra modificărilor care consideră că sunt necesare pentru a menține un standard în actualitate.

În conformitate cu p. 4.4.3 al Codului de bună practică, Președintele CT este ales pentru un mandat de trei ani și poate fi reales pentru un alt mandat consecutiv, de trei ani. O persoană nu poate fi aleasă președinte mai mult de două mandate consecutive.

Comitetul Tehnic nr.1 se ocupă predominant cu traducerea standardelor internaționale care se referă la principiile, metodele și aplicațiile cu privire la terminologia practicilor privind bibliotecile, centrele de documentare și informare, arhivele, știința informației și editare.

Obiectivele principale ale CT nr.1 sunt:

- elaborarea documentelor normative naționale;
- examinarea standardelor internaționale și europene în vederea posibilității preluării lor în calitate de standarde naționale sau armonizării standardelor naționale cu ele;
- examinarea standardelor în vigoare (modificare, revizuire, confirmare, anulare);
- colaborarea la lucrările de standardizare interstatală în domeniu (țările CSI, România);
- asigurarea informațională despre

procesul de standardizare în domeniu.

Pe parcursul a 23 de ani de activitate au fost promovate de către Comitetul Tehnic nr. 1 și aprobate de către INS, 46 de standarde naționale. Doar în ultimii 5 ani (2010-2015) în domeniul Informare și documentare au fost aprobate 19 SM standarde naționale, 2 GOST – standarde interstatale, și anulate 64 de documente (GOST-37 și SM-27).

Avantajele activității de standardizare se manifestă în toate fazele circuitului info-documentar. În continuare, menționăm doar cele mai importante, care au contribuit direct la elaborarea mai multor dicționare, documente tehnologice, ghiduri, reguli unice pentru dezvoltarea și modernizarea întregului Sistem Național de Bibliotecă din Republica Moldova. De exemplu:

- terminologia de specialitate (elaborarea dicționarelor în domeniu);
- standardizarea descrierii bibliografice a documentelor, unică pentru toate tipurile de bibliotecă (elaborarea ghidurilor, regulilor unice de descriere bibliografică);
- reglementarea activităților instituției compatibile cu a celorlalte (utilizarea

CZU, ISSN, ISBN, crearea bazelor de date);

- diversificarea și sistematizarea serviciilor (crearea și implementarea de noi servicii pentru utilizatori);
- evaluarea performanțelor instituțiilor info-documentare (utilizarea indicatorilor unici de evaluare pentru bibliotecă);
- evidența statistică a documentelor, proceselor, serviciilor, facilităților, resurselor umane, etc. (elaborarea Formularului statistic național 6-c).

Activitatea Comitetului Tehnic nr.1 contribuie la armonizarea standardelor europene cu cele naționale și informarea mediului biblioteconomic despre tendințele și oportunitățile de dezvoltare a biblioteconomiei în ansamblu. Standardele au un impact considerabil asupra calității produselor, proceselor și serviciilor de bibliotecă. Documentele de standardizare sunt un suport esențial în funcționarea eficientă a bibliotecilor și adaptarea la cerințele actuale de dezvoltare și modernizare, în coordonarea, sistematizarea și armonizarea proceselor și serviciilor și, nu în ultimul rând, pentru consolidarea nivelului de competitivitate a bibliotecilor în societate.

Referințe bibliografice:

1. Lege cu privire la standardizare: nr. 590 din 22.09.1995. [Accesat 21 febr. 2017]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311694&lang=1>.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind unele măsuri de reformare a sistemului infrastructurii calității: nr. 996 din 27.12.2012. [Accesat 21 febr. 2017]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/346213/>.
3. TĂTĂRESCU, Iulia. Standardizarea – garant al calității [Standard – Quality Guarantor]. În: Probleme actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice. Către 45 de ani de învățământ biblioteconomic superior în Republica Moldova = Current Trends in Librarianship Theory and Practice. Forty Five Years of Librarianship Graduate Education în Moldova. Chișinău: MUSEUM, 2005, pp. 119-123. ISBN 9975-948-40-5.
4. INSTITUTUL NAȚIONAL DE STANDARDIZARE. Suport de curs în domeniul standardizării. Chișinău, 2015. 63 p. [Accesat 26 febr. 2016]. Disponibil: <http://www.standard.md/public/files/anunt/2015/suport%20de%20curs%20varianta%20finala.pdf>.
5. NICOLESCU, Ovidiu, VERBONCU, Ion. Fundamentele managementului organizațional. Cap. 3. Strategia organizației [Accesat 26 febr. 2016]. Disponibil: <http://www.bibliotecadigitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap3>.
6. CBP 1-2:2014. Principiile și metodologia standardizării. Structura și modul de organizare a comitetelor tehnice de standardizare: cod de bună practică în domeniul standardizării. Institutul Național de Standardizare. [Accesat 26 febr. 2016]. Disponibil: www.standard.md.
7. Tehnologia informației în cercetarea științifică. Cap. 7. Publicații speciale de informare și documentare în cercetare. Standarde [Accesat 26 febr. 2016]. Disponibil: <http://but.unitbv.ro/Doctorat/Cap7-Publicatii%20speciale-Standarde-TIC-09.pdf>.
8. Tehnologia informației în cercetarea științifică. Publicații speciale. Standarde. Cap. 8. Publicații speciale de informare și documentare în cercetarea științifică. [Accesat 26 februarie 2016]. Disponibil: <http://www2.unitbv.ro/LinkClick.aspx?fileticket=qJ2wBS9akhk%3D&tabid=4516&language=en-US>.